

Что касается защищенности инвесторов, то здесь следует принимать меры по развитию страховой инфраструктуры. Развитие страхового рынка Беларуси позволило бы отрасли химической промышленности (по технической специфике работы являющейся рискованной) обеспечить свою деятельность резервами, что привело бы к улучшению инвестиционного потенциала.

3. Так как собственные средства занимают значительный удельный вес в общей структуре инвестиционных вложений, то анализ финансовых результатов деятельности отрасли является весьма важным. Основным таковым показателем является рентабельность – ключевой фактор, указывающий на возможность изыскания средств в инвестиционные вложения. Данные по рентабельности химической отрасли РБ приведены в таблице 3.

Таблица 3 – Показатели рентабельности отраслей хозяйства РБ

Годы	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Рентабельность химической и нефтехимической отрасли, %	46,0	18,	18,1
Рентабельность промышленности в целом, %	15,2	10,2	10,2

Источник: [2]

Анализ данных показывает, что в разрезе промышленности химическая отрасль отличается в положительную сторону. Однако следует заметить рецессию показателя рентабельности отрасли в 2009 году. Выявление причин спада рентабельности и их устранение – главная задача предприятий на данный момент.

Следует также отметить тот факт, что ценообразование на товары отрасли, по некоторым позициям регламентируется государством. Пересмотр политики ценообразования позволил бы предприятиям самостоятельно устанавливать продажную цену на продукцию химической отрасли, предназначенную для реализации в Беларуси, что привело бы к повышению рентабельности химической отрасли, в особенности – производителей калийных, фосфорных и азотных удобрений.

Также следует отметить такую проблему крупных предприятий отрасли, как высокий уровень износа основных средств. Данные приведены в таблице 4.

Таблица 4 – Удельный вес накопленной амортизации в первоначальной стоимости промышленных основных средств

Годы	2009 г.	2010 г.	2011 г.
%	62,8	59,3	56,7

Источник: [2]

В процессе анализа прослеживается тенденция к уменьшению доли изношенных основных средств. Следует и в дальнейшем снижать удельный вес изношенного оборудования при помощи альтернативных источников финансовых ресурсов. Применение подобных мер в значительной мере увеличит инвестиционную привлекательность, а также позволит направлять финансовые ресурсы в инновации и производство наукоемкой продукции, что, в свою очередь, сможет повысить показатели финансовых результатов деятельности отрасли.

В заключение следует отметить, что на инвестиционную деятельность также влияют такие факторы, как качество банковской системы, доступность кредитных продуктов, экологическая обстановка регионов и прочие. Применение комплексных мер в данных сферах позволит значительно улучшить инвестиционную привлекательность химической и нефтехимической отрасли, тем самым обеспечив ее стабильный экономический рост.

Список цитированных источников

1. Отчет Doing Business 2012 // Всемирный банк, 2011. – 200 с.
2. Статистический ежегодник 2011 // Национальный статистический комитет РБ, 2011. – 634 с.

УДК 334.012.64:336.77

Мороз Н.М., Вакиряк Н.І.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Тимощук М.Р.

Львівський інститут банківської справи

Університету банківської справи Національного банку України, м. Львів, Україна

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Успіх ринкових перетворень великою мірою визначається тим, як вдасться реалізувати потенціал малого підприємництва, цього динамічного і мобільного сектора національної економіки. Однак, посилення деструктивного та гальмівного впливу чинної системи державної політики в сфері малого підприємництва в Україні на динаміку його розвитку зумовило необхідність проведення комплексного дослідження, спрямованого на обґрунтування шляхів підвищення ефективності важливої складової підтримки розвитку малого підприємництва, а саме кредитної підтримки даного сектору економіки.

Хоча проблеми малого підприємництва, і зокрема питання його фінансово-кредитної підтримки, досліджують такі вітчизняні науковці як З. Варналій, Л. Воротіна, О. Деніга, В. Геєць, М. Кизим, О. Кузьмін, Й. Петрова, А. Поддєрьогін, І. Святенко та інші, однак ще досі чимало теоретичних та практичних аспектів не з'ясовано. Подальший розвиток ефективності кредитної підтримки малого підприємництва в Україні вимагає дослідження її економічної сутності, форм та видів, показників рівня ефективності цієї підтримки.

Метою роботи є науково-теоретичне обґрунтування та розроблення рекомендацій щодо удосконалення державної кредитної підтримки малого підприємництва в економіці України.

Результати дослідження. Малі підприємства (МП) на сьогоднішній день виконують, в багатьох розвинених країнах, важливі економічні, трансформаційні та соціально-психологічні функції. Разом з цим МП притаманна підвищена чутливість до різних груп несприятливих факторів або проблем, що мають місце в діловому середовищі. Однією з найгостріших об'єктивних проблем діяльності більшої частки МП є проблема пошуку та отримання фінансових ресурсів, необхідних для авансування процесу виробництва. Зазначену проблему може вирішити саме банківський кредит, який відіграє особливо велику роль на початкових етапах функціонування підприємства та в процесі розширенні його діяльності.

Проте, на фоні нестабільної макроекономічної ситуації у країні, малим підприємствам досить проблематично отримати кредит «традиційним» способом, тобто в комерційних банках або інших фінансово-кредитних закладах приватного сектора. Це можна пояснити такими причинами як: високі відсоткові ставки, потреба ліквідної застави, короткостроковий характер кредитів, що пропонуються банківськими установами, недостатня обізнаність підприємців, загроза втрати контролю за підприємством. У свою чергу, для банківських установ МП є не достатньо привабливими з таких причин: складність спостереження та контролю через значну тінізацію даного сектору економіки, нестабільність діяльності МП, відсутність надійної кредитної історії, відсутність потрібної ліквідної застави, недостатній професіоналізм менеджерів, слабка організація бухгалтерського обліку чи повна його відсутність тощо [3, с. 92]. Отже, доводиться констатувати, що ринкові механізми не спроможні в повній мірі сприяти розвитку малого підприємництва в країні через самостійне виокремлення необхідних обсягів інвестиційних ресурсів.

У світовій практиці вирішенню «кредитних» проблем суб'єктів МП сприяють, головним чином, державні установи та організації. У цьому напрямку можна виокремити наступні види кредитної підтримки МП: пряме державне кредитування, яке включає такі заходи як прямі гарантовані державні позики, створення пільгових умов при одержанні кредитів і формування державних кредитних ліній; недержавне кредитування, що включає пільгове кредитування комерційними банками й іншими фінансовими небанківськими установами та міжнародну фінансову допомогу; державне гарантування кредитів за рахунок засобів державного фонду або участі держави у недержавних гарантійних фондах; недержавне гарантування кредитів за рахунок засобів самостійних недержавних фінансових установ або їхніх об'єднань шляхом створення гарантійних фондів [7, с. 101].

В Україні також закладені основи системи кредитної підтримки МП за зразком розвинутих країн. Важливим законодавчим актом у даній сфері є Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва», де вперше законодавчо визначено «правові засади державної підтримки суб'єктів малого підприємництва» [1, с. 47]. На основі цього закону була прийнята «Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», яка передбачає комплекс заходів спрямованих на реалізацію державної політики щодо вирішення проблем розвитку малого підприємництва [2, с. 12]. Крім того, в даний момент здійснюється програма «Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва», за якою Український фонд підтримки підприємництва здійснює надання бюджетних коштів суб'єктам малого підприємництва [5].

Отже, на законодавчому рівні державна кредитна підтримка МП задекларована. Однак, проведений аналіз показників розвитку малого бізнесу в Україні дав змогу зробити висновки про відсутність позитивної динаміки його розвитку – в останні роки зменшились показники кількості малих підприємств, зайнятості в секторі малого бізнесу, обсягів реалізованої продукції малими підприємствами. Крім того, значна частина українських малих підприємств є збитковою (рис. 1.1).

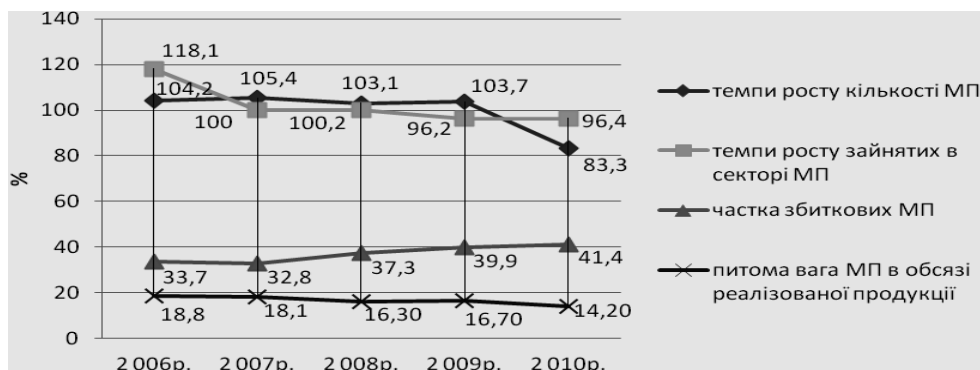

Рисунок 1.1 – Динаміка основних показників діяльності МП в Україні у 2006-2010 рр.

Примітка. Складено за [6]

На фоні високої збитковості малі підприємства як основне джерело фінансування використовують в основному кредиторську заборгованість, частка якої у джерелах фінансування зросла з 39,8% на початку 2009 року до 45,1% на початку 2010 року, що в свою чергу призводить до росту ризику неплатежів і негативно позначається на економіці країни в цілому (рис. 1.2).

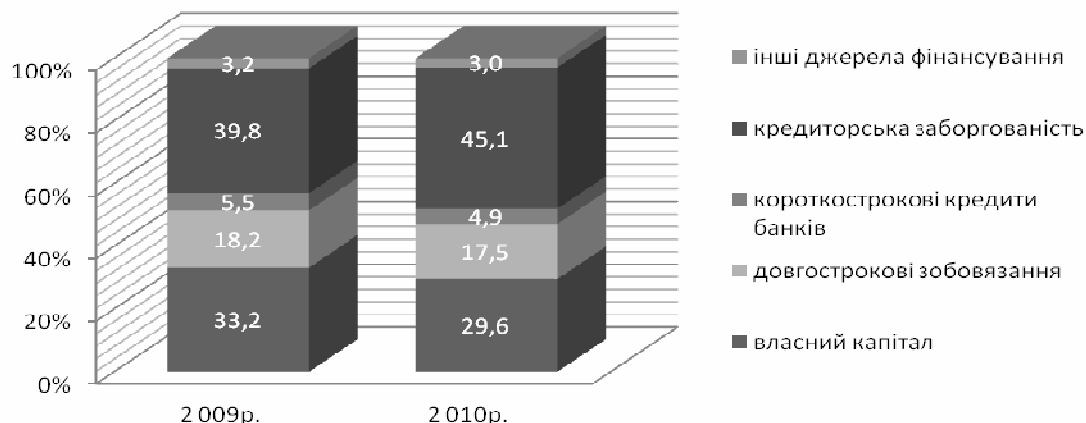

Рисунок 2.5 – Джерела фінансування сектору малого підприємництва в Україні (станом на 01.01.2010 р.)
Примітка. Складено за [4]

Окреслені вище тенденції розвитку малого підприємництва в Україні свідчать про фрагментарність та нестійкість державної підтримки цього сектору економіки. Відповідно слід розробляти та впроваджувати нову стратегію підтримки малого бізнесу, а насамперед її кредитну складову.

Варто сказати, що в Україні заходи кредитної підтримки МП здійснюються, в основному, у формі прямого кредитування, яке при обмеженості бюджетних коштів є практично невідчутним для основної маси малих підприємств. Тому, з огляду на виражений дефіцит фінансових коштів, необхідних для реалізації програм підтримки МП, слід визначитися з основними галузевими пріоритетами, в яких ця підтримка надаватиметься першочергово. На нашу думку, особливої державної підтримки у зв'язку з політикою економічного зростання потребують МП, які займаються науковою та інноваційною діяльністю.

Крім того, видається доцільним, на нашу думку, розвивати державну політику підтримки МП за такими пріоритетними напрямами:

- стимулювання банківських установ до надання кредитів на пільгових умовах шляхом пільгового оподаткування коштів, які направляються у фонд кредитів МП;
- створення мережі регіональних гарантійних фондів з метою забезпечення МП ліквідною заставою для одержання кредиту;
- заохочування і підтримування самоорганізації МП у різноманітні асоціації, торговельні палати;
- впровадження разом із страховими компаніями системи страхування кредитних ризиків МП;
- більш ефективне використання іноземної допомоги й активне виявлення позиції у взаєминах з міжнародними фінансовими організаціями тощо.

Слід також зазначити, що заходи такого удосконалення повинні здійснюватись у комплексі із майновою підтримкою, формуванням цільових інституційних та ринкових структур, ліквідацією бюрократичних перепон, сприятливою податковою політикою, забезпеченням безпеки підприємництва тощо.

Висновки. Таким чином, при ефективній реалізації окреслених вище пріоритетів кредитної підтримки, може бути вирішена одна з найгостріших проблем у розвитку малого бізнесу в Україні – залучення позикових коштів для фінансування діяльності. Звичайно, зазначені заходи потребують значного обсягу державних фінансових ресурсів, однак з іншого боку, реалізація таких заходів зможе покращити динаміку розвитку малого підприємництва в країні та перетворити його на ефективний механізм розв'язання економічних і соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Про державну підтримку малого підприємництва: Закон України від 19 жовт. 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №51 – 52. – С. 47.
2. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва: Закон України від 21 груд. 2000 р. // Урядовий кур'єр. – 2001. – №14. – С.12.
3. Біломістний, О.М. Особливості кредитування діяльності малих підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України // Вісник Університету банківської справи Національн. банку України. – 2010. – №1. – С. 90-93.
4. Діяльність суб'єктів малого підприємництва за 2009 рік: статистичний збірник / за ред. Жук І.М. – К.: Консультант, 2008 р. – 185 с.
5. Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=170438
6. Основні показники діяльності малих підприємств Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Святенко, І.М. Регулювання розвитку малого бізнесу в Україні: монографія / І.М. Святенко. – Донецьк: Норд-Прес, 2009. – 188 с.